ISSN 3060-5091 (Online)
Farg‘ona metodika maktabi – Ферганская методическая школа – Fergana methodical school
2026-yil 6-son.

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.24304508

Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarning lingvopragmatik xususiyatlari va ularning matn mazmunini anglashdagi o‘rni

Shodiyev Jahongir Yusuf o‘g‘li –
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti tayanch doktorant
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-4338-1379

Annotatsiya. *Mazkur maqolada ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarning lingvopragmatik xususiyatlari, ularning zamonaviy raqamli kommunikatsiya jarayonidagi vazifalari hamda matn mazmunini anglashga ta’siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi kunda internet, ijtimoiy tarmoqlar va tezkor xabar almashish platformalarining keng tarqalishi natijasida ingliz tilidagi yozma muloqot shakllari sezilarli darajada o‘zgarib bormoqda.*

Kalit so‘zlar: *ijtimoiy qisqartmalar, lingvopragmatika, raqamli kommunikatsiya, matn mazmuni, semantik talqin, pragmatik ma’no, kontekst, kommunikativ kompetensiya, o‘qib tushunish, ingliz tili.*

Лингвопрагматические особенности социальных сокращений в английском языке и их роль в понимании содержания текста

Аннотация. *В данной статье рассматриваются лингвопрагматические особенности социальных сокращений английского языка, их функциональная роль в современной цифровой коммуникации и влияние на понимание содержания текста. В условиях активного развития интернета, социальных сетей и платформ мгновенного обмена сообщениями формы письменной коммуникации претерпевают значительные изменения.*

Ключевые слова: *социальные сокращения, лингвопрагматика, цифровая коммуникация, содержание текста, семантическая интерпретация, прагматическое значение, контекст, коммуникативная компетенция, чтение, английский язык.*

Linguopragmatic features of social abbreviations in english and their role in text comprehension

Annotation. *This article examines the linguopragmatic features of social abbreviations in English, their functional significance in contemporary digital communication, and their role in understanding textual meaning. The rapid development*

of the internet, social networking platforms, and instant messaging applications has significantly transformed written communication practices.

Keywords: *social abbreviations, linguopragmatics, digital communication, textual meaning, semantic interpretation, pragmatic meaning, context, communicative competence, reading comprehension, English language.*

KIRISH

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi insonlarning o‘zaro muloqot qilish shakllari, til birliklaridan foydalanish usullari va yozma nutqning tarkibiy xususiyatlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, internet tarmog‘i, ijtimoiy media platformalari, elektron pochta va tezkor xabar almashish ilovalari kundalik kommunikatsiyaning ajralmas qismiga aylandi. Ushbu jarayon tilning rivojlanishiga ham ta’sir etib, yangi kommunikativ shakllar, qisqartmalar va norasmiy yozma ifodalarning keng qo‘llanilishiga zamin yaratdi.Zamonaviy ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalar raqamli muloqotning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ular foydalanuvchilarga qisqa vaqt ichida katta hajmdagi axborotni ixcham shaklda yetkazish imkonini beradi. Biroq ijtimoiy qisqartmalarning vazifasi faqat til vositalarini tejash bilan cheklanmaydi. Ular muayyan kommunikativ vaziyatda hissiy munosabatni ifodalash, fikrga subyektiv baho berish, suhbatni boshqarish va muloqot ishtirokchilari o‘rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish kabi vazifalarni ham bajaradi.Masalan, LOL qisqartmasi dastlab kulgi yoki hazilga munosabat bildirish uchun qo‘llangan bo‘lsa-da, zamonaviy raqamli muloqotda u ba’zan suhbat ohangini yumshatish, norasmiylikni ta’kidlash yoki suhbatdoshga ijobiy munosabat bildirish vositasi sifatida ham ishlatiladi. Mazkur holat ingliz tilini xorijiy til sifatida o‘rganayotgan talabalar uchun alohida ahamiyatga ega. Chunki ular zamonaviy ingliz tilidagi autentik matnlarni o‘qish jarayonida an’anaviy lug‘at tarkibiga kirmaydigan yoki norasmiy nutqda faol qo‘llaniladigan ko‘plab qisqartmalarga duch keladilar. Bunday birliklarning mazmunini anglay olmaslik matnning umumiy mazmunini noto‘g‘ri talqin qilishga sabab bo‘lishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarning lingvistik xususiyatlari. Qisqartmalar til tizimida mavjud bo‘lgan so‘z va so‘z birikmalarining ixchamlashtirilgan shakllari bo‘lib, ular nutq jarayonida axborotni qisqa va qulay shaklda ifodalashga xizmat qiladi. Ingliz tilida qisqartmalar turli kommunikativ sohalarda, jumladan, ilmiy, texnik, rasmiy, kasbiy va norasmiy muloqotda keng qo‘llaniladi. Ijtimoiy qisqartmalar esa, asosan, raqamli kommunikatsiya, ijtimoiy tarmoqlar va kundalik yozma muloqot bilan bog‘liq holda shakllangan hamda rivojlangan til birliklaridir. Ijtimoiy qisqartmalarning asosiy lingvistik xususiyatlaridan biri ularning shakliy ixchamligidir. Bir nechta so‘zdan tashkil topgan birikma qisqa harflar ketma-ketligi orqali ifodalanadi. Masalan:

- ✓ LOL – Laughing Out Loud (baland ovozda kulish);
- ✓ BRB – Be Right Back (hozir qaytaman);
- ✓ IMO – In My Opinion (mening fikrimcha);
- ✓ FYI – For Your Information (ma’lumotingiz uchun);
- ✓ TBH – To Be Honest (ochig‘ini aytganda);
- ✓ IDK – I Don't Know (bilmayman);
- ✓ BTW – By The Way (aytgancha);
- ✓ ASAP – As Soon As Possible (imkon qadar tezroq)

Ushbu qisqartmalar shaklan ixcham bo‘lsa-da, ularning semantik mazmuni muayyan kommunikativ vazifani bajarishga yo‘naltirilgan. Masalan, IDK qisqartmasi axborot yetishmasligini yoki so‘zlovchining biror masala bo‘yicha aniq javobga ega emasligini

ifodalaydi. BTW esa suhbat davomida yangi yoki qo‘shimcha fikrga o‘tishni ta’minlaydi.Ijtimoiy qisqartmalarning yana bir muhim xususiyati ularning norasmiy nutq bilan chambarchas bog‘liqligidir. Bunday birliklar ko‘pincha do‘stlar, tengdoshlar va yaqin muloqot ishtirokchilari o‘rtasidagi yozishmalarda qo‘llaniladi. Shu bilan birga, ayrim qisqartmalar, masalan, FYI va ASAP, ishbilarmonlik yozishmalarida ham uchraydi. Bu esa qisqartmalarning qo‘llanish doirasi kommunikativ vaziyat, ishtirokchilarning ijtimoiy munosabati va muloqot maqsadiga qarab o‘zgarishini ko‘rsatadi.

Raqamli kommunikatsiya sharoitida tilning rivojlanishi faqat yangi so‘zlarning paydo bo‘lishi yoki mavjud birliklarning shakliy o‘zgarishi bilan chegaralanmaydi. Ushbu jarayon til birliklarining kommunikativ vazifalari, ma’no hosil qilish mexanizmlari va ijtimoiy munosabatlarni ifodalash imkoniyatlarining ham o‘zgarishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda qo‘llaniladigan qisqartmalar yozma diskursning mazmuniy va pragmatik tashkil etilishida muhim o‘rin egallamoqda.An’anaviy tilshunoslikda qisqartmalar, asosan, so‘z yoki birikmalarning shakliy ixchamlashuvi nuqtayi nazaridan o‘rganilgan. Biroq zamonaviy kommunikativ muhitda ularning vazifasi bundan ancha kengdir. Ayrim qisqartmalar matnning hissiy ohangini belgilasa, boshqalari muallifning yashirin munosabatini, kinoyasini, roziligini yoki noroziligini anglatishi mumkin. Shu sababli ularni faqat leksik birlik sifatida emas, balki diskursda ma’no shakllantiruvchi pragmatik vosita sifatida tadqiq etish zarur.Mazkur masalaning yana bir muhim jihati shundaki, ijtimoiy qisqartmalarni tushunish o‘quvchidan matndagi ochiq axborot bilan bir qatorda, yashirin mazmunni ham aniqlashni talab qiladi. Bunda o‘quvchining til bilimi, ijtimoiy-madaniy tajribasi, kontekstual taxminlari va mantiqiy xulosa chiqarish qobiliyati o‘zaro hamkorlikda faoliyat yuritadi.

Nutqiy aktlar nazariyasi nuqtayi nazaridan ijtimoiy qisqartmalar. Nutqiy aktlar nazariyasiga ko‘ra, til birliklari nafaqat axborot uzatadi, balki muayyan harakatlarni amalga oshirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. J.L.Austin va J. R. Searle tomonidan rivojlantirilgan ushbu nazariya ijtimoiy qisqartmalarning kommunikativ vazifalarini chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.Masalan, “FYI” (For Your Information) qisqartmasi xabar mazmuniga qo‘shimcha ravishda, suhbatdoshning e’tiborini muayyan axborotga yo‘naltirish vazifasini bajaradi.

“FYI, the deadline has been moved to Friday.”

Ushbu gapda qisqartma xabar berish nutqiy aktini kuchaytiradi va suhbatdosh uchun muhim bo‘lgan ma’lumotni ajratib ko‘rsatadi.

“TBH” (To Be Honest) qisqartmasi esa muallifning samimiylik yoki ochiqlik strategiyasini namoyon etadi:

“TBH, I don't agree with your decision.”

Bu yerda qisqartma fikrni bildirishdan oldin muallifning o‘z munosabatini ochiq ifodalashga tayyorligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, keyingi fikrning keskin yoki noqulay qabul qilinishi ehtimolini ham yuzaga chiqaradi. Shuningdek, “NVM” (Never Mind) qisqartmasi suhbatni to‘xtatish, oldingi fikrdan voz kechish yoki muayyan masalaning ahamiyatini pasaytirish kabi nutqiy harakatlarni ifodalashi mumkin. Demak, ijtimoiy qisqartmalarni nutqiy aktlar nazariyasi asosida tahlil qilish ularning kommunikativ maqsadga xizmat qiluvchi funksional birliklar ekanligini ko‘rsatadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ijtimoiy qisqartmalarning diskursiv va identifikatsion xususiyatlari

Ijtimoiy qisqartmalar raqamli diskursda nafaqat axborot almashish, balki muayyan ijtimoiy guruhga mansublikni ifodalash vositasi sifatida ham namoyon bo‘ladi.Har bir kommunikativ hamjamiyat o‘ziga xos til birliklari, ifoda usullari va muloqot me’yorlarini shakllantiradi. Shu nuqtayi nazardan, qisqartmalardan foydalanish muallifning ma’lum raqamli madaniyatga yoki kommunikativ guruhga mansubligini ko‘rsatishi mumkin.

Masalan, “FOMO” (Fear of Missing Out) qisqartmasi shaxsning boshqalar ishtirok etayotgan voqea yoki tajribadan chetda qolishdan xavotirlanishini anglatadi. Ushbu birlik nafaqat psixologik holatni, balki zamonaviy raqamli jamiyatda shakllangan ijtimoiy tajribani ham ifodalaydi.

“POV” (Point of View) qisqartmasi esa ijtimoiy tarmoqlardagi matn va videolarda voqea-hodisani muayyan nuqtayi nazardan taqdim etish uchun qo‘llaniladi. U o‘quvchini yoki tomoshabinni muayyan vaziyatga muallif pozitsiyasidan qarashga undaydi.Bundan tashqari, “ICYMI” (In Case You Missed It) qisqartmasi avval e’lon qilingan yoki muhokama qilingan axborotni qayta taqdim etish orqali diskursning uzviyligini ta’minlaydi.

Ushbu misollar ijtimoiy qisqartmalarning quyidagi diskursiv vazifalarini ajratib ko‘rsatishga imkon beradi:

1. Muallifning ijtimoiy va kommunikativ pozitsiyasini namoyon etish.
2. Muayyan guruhga xos til me’yorlarini aks ettirish.
3. Oldingi va keyingi axborot o‘rtasida mazmuniy bog‘liqlik yaratish.
4. Matnning kommunikativ yo‘nalishini belgilash.
5. O‘quvchining diqqatini muayyan mazmuniy birlikka yo‘naltirish.

Shu jihatdan ijtimoiy qisqartmalar raqamli diskursning mazmuniy, ijtimoiy va uslubiy tashkil etilishida ishtirok etuvchi muhim birliklar hisoblanadi

Ijtimoiy qisqartmalarning lingvopragmatik xususiyatlari

Tilshunoslikda pragmatika til birliklarining real kommunikativ vaziyatda qanday ma’no va vazifalarni ifodalashini o‘rganuvchi yo‘nalish hisoblanadi. Lingvopragmatik yondashuv esa til birliklarining shakliy va mazmuniy xususiyatlarini ularning qo‘llanish sharoiti, kommunikativ maqsadi hamda muloqot ishtirokchilari o‘rtasidagi munosabat bilan bog‘liq holda tahlil qilish imkonini beradi.Ijtimoiy qisqartmalarni lingvopragmatik jihatdan o‘rganish ularning bevosita lug‘aviy ma’nosidan tashqari, nutq jarayonida yuzaga keladigan qo‘shimcha mazmunini ham aniqlashga yordam beradi.

Birinchidan, ijtimoiy qisqartmalar hissiy-ekspressiv vazifani bajaradi. Masalan, LOL qisqartmasi kulgi yoki hazilga munosabatni ifodalash uchun ishlatiladi. Biroq uning kommunikativ vazifasi har doim ham haqiqiy kulgini bildirish bilan cheklanmaydi. Ayrim vaziyatlarda u suhbatni samimiylashtirish, kinoyani ifodalash yoki muloqot ohangini yumshatish uchun ishlatilishi mumkin.

Misol:

A: I forgot my phone at home again.

B: LOL, you always do that!

Ushbu dialogda LOL qisqartmasi suhbatdoshning holatiga nisbatan hazilomuz munosabatni ifodalaydi. Demak, qisqartmaning mazmuni nafaqat uning to‘liq shakli, balki suhbatning umumiy vaziyati bilan ham belgilanadi.

Ikkinchidan, ijtimoiy qisqartmalar subyektiv munosabat va shaxsiy pozitsiyani ifodalash vositasi hisoblanadi. Masalan, IMO (In My Opinion) qisqartmasi muallifning fikri shaxsiy qarash ekanligini bildiradi.

Misol: IMO, online education provides more flexibility for students.

Bu gapda IMO qisqartmasi muallifning fikrini umumiy haqiqat yoki qat’iy xulosa sifatida emas, balki shaxsiy nuqtayi nazar sifatida taqdim etadi. Natijada fikrning pragmatik yo‘nalishi aniqlashadi.

Uchinchidan, ijtimoiy qisqartmalar kommunikativ munosabatlarni tartibga solish vazifasini bajaradi. Masalan, BTW qisqartmasi suhbat davomida mavzuni o‘zgartirish yoki qo‘shimcha ma’lumot kiritish uchun ishlatiladi. FYI esa suhbatdoshga muayyan ma’lumotni yetkazish va uning e’tiborini tegishli axborotga qaratish vazifasini bajaradi.

To‘rtinchidan, qisqartmalar nutqning uslubiy xususiyatlarini belgilashda ishtirok etadi. Ularning qo‘llanishi matnning rasmiy yoki norasmiy ekanligi, suhbatdoshlar o‘rtasidagi yaqinlik darajasi va muloqotning umumiy ohangini anglashga yordam beradi.

Shunday qilib, ijtimoiy qisqartmalarning lingvopragmatik xususiyatlari ularning semantik mazmuni, hissiy ta’siri, kommunikativ vazifasi va kontekstual qo‘llanishi bilan uzviy bog‘liqdir.

XULOSA

Ingliz tilidagi ijtimoiy qisqartmalarning lingvopragmatik xususiyatlarini o‘rganish zamonaviy tilshunoslik va ingliz tilini o‘qitish metodikasi uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqot davomida ko‘rib chiqilgan nazariy va amaliy jihatlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy qisqartmalar raqamli kommunikatsiyada axborotni ixcham yetkazish, hissiy munosabatni ifodalash, shaxsiy fikrni bildirish va muloqotning izchilligini ta’minlash kabi vazifalarni bajaradi.Ularning matn mazmunini anglashdagi o‘rni, avvalo, semantik va pragmatik xususiyatlarning o‘zaro bog‘liqligi bilan belgilanadi. Qisqartmaning to‘liq shaklini bilish uning mazmunini tushunish uchun dastlabki asos bo‘lsa-da, to‘g‘ri talqin qilishda kontekst, kommunikativ vaziyat, muallifning maqsadi va matnning umumiy mazmuni ham muhim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Tagliamonte S. A., Uscher D. So sick or so cool? The language of youth on the internet // Language in Society. – 2016. – Vol. 45, No. 1. – P. 1–32.

2. Vandergriff I. Second-language Discourse in the Digital World: Linguistic and Social Practices in and Beyond the Networked Classroom. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2016. – 270 p.

3. Johansson M., Tanskanen S.-K., Chovanec J. (Eds.). Analyzing Digital Discourses: Between Convergence and Controversy. – Cham: Palgrave Macmillan, 2021. – 374 p.

4. Scott K. Pragmatics Online. – London: Routledge, 2022. – 168 p.

5. Kjose A., Bekar M. Language economy: Abbreviations and emoji in social media // Facta Universitatis. Series: Linguistics and Literature. – 2024. – Vol. 22, No. 1. – P. 151 et seq.

6. Mukenge C. The use of English abbreviations on WhatsApp amongst university students in Zimbabwe // Journal of Modern Languages. – 2024. – Vol. 34, No. 2.

7. Alshaboul N. The lexicon of campus life: A study of acronyms and abbreviations use in social media texting among Jordanian students at Jadara University // Forum for Linguistic Studies. – 2025. – Vol. 7, No. 8.

8. Malik S., Fatima A., Rehman I. U. Sociocultural dynamics in online interactions: A critical discourse analysis of acronyms on Instagram // Journal of Social and Organizational Matters. – 2025. – Vol. 4, No. 1. – P. 441–454.

9. Stoika O., Pitovka V. Social media and language innovation: A study of slang, abbreviations, and emoticons // Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii. – 2025. – No. 1 (27). – P. 226–238.